

**ZVLÁŠTNÍ OTISK
Z PEKAŘOVA SBORNÍKU I.
PRAHA 1930**

J. ŠUSTA

PŘEMYSL OTAKAR II. A ŘÍMSKÁ KORUNA V ROCE 1255

Roku 1892 vyšel v „Časopise Matice Moravské“ článek „Kandidatury Přemysla Otakara II. na německý trůn“. Byla to nejen první rozsáhlejší práce mladého, tehdy dvaadvacetiletého Josefa Pekaře, můžeme v ní zároveň pozdraviti první závažný projev skupiny historiků, již jsme zvykli označovati jakožto školu Gollovu. Máť již veškeré význačné rysy odborné výchovy nedávno zesnulého mistra: dokonalou znalost cizí literatury a tuhé úsilí kritické, jež se nedá poutati v hledání skutečné pravdy dějinné ani sentimentálními ohledy na domnělý odkaz národní chlouby. Dnes, kdy životní dílo Pekařovo vyrostlo před námi do smělých vrcholů, není bez původu vraceti se k této jeho prvotině. Náš článku jest opravdu jakousi revisí první kapitoly mladicky svěží práce Pekařovy, kterážto práce, i když naše revise dospívá někde k výsledku podstatně odchylnému, zůstává ve svém celku nejcennější úvahou o říšské politice velkého Přemyslovce, jakou dosud máme.

Počátek roku 1255 byl v celé Evropě pod dojmem nedávné smrti Innocence IV. S tímto vášnivým Janovanem mizela výrazná postava papeže, který první dovedl k určitému bojovnému cíli mobilisovati veškeré síly, položené do rukou římského biskupa tisíciletým vývojem práva kanonického. Svými legáty a mnichy zvrátil křesťanský svět do dna, houfně sesazoval a dosazoval nejvyšší panstvo duchovní a uváděl v prudký boj domácí celou Itálii i Německo. I odlehle kraje, jako byly Čechy, pocítily tehdy poprvé úžasné vzrostlou moc papežství, jež sálo z nich zlatou žeň tisíců hřiven prostředkem svých provist, servicií, legátských prokurací a křížových desátků, proměňujíc ve zvonivý peněz vůbec většinu právních i mravních hodnot církevních s odbornou pomocí obchodnické plutokracie toskánské. Souvěký kronikář anglický, Matheus Paris, vyslovil obecný dojem souvěkého křesťanstva vypravováním, jak prý umírající papež viděl sebe zdrcena na kolenou před soudnou stolicí Kristovou, ana na něho církev, žena v hlubokém smutku zahalená, žaluje, že boží stánek na zemi proměnil v chrám lichevný. A vše to dalo se ve službách vášnivého zápasu mezi papežem a rodem štaufským o Itálii, zápasu, který se neskončil ani smrtí císaře Fridricha II. a jeho syna Konráda IV., nýbrž trval i ve chvíli, kdy náhlý zánět pohrudnice přerval život Innocencův ve válečném ležení v Neapoli 7. prosince 1254.

Za jeho nástupce Alexandra IV. zdálo se ovšem, aspoň z počátku, že vzpěněné vlny tohoto boje aspoň poněkud opadají. Nový papež¹⁾ nebyl naprosto vulkanické povahy jako jeho předchůdce, ač s ním byl pokrevně spřízněn. Laskavý příznivec minoritů měl mnohem více sklonu k životu duchovnímu. Zrušil většinu provisií a expektancií předchozího režimu a popřáváje zase místa kanonické volbě při obsazování stolců biskupských i opatských, bránil škodlivému hromadění důstojností a zneužívání dispensační moci papežské; zmírnil i vydírání prokurací legáty „non tantum curans de negotiis principum et regnorum“, jak praví altajský kronikář Heřman. Se štaufským levobočkem, vévodou tarentským Manfredem, jež bojoval s kuriálním vojskem o Neapolsko, i s vévody bavorskými, poručíky mladého Konradina, dědice koruny sicilské a jerusalemské i vévodství švábského, zahájila kurie jednání o smír. Ale odkaz vášnivého boje, který zosobňoval florencký kardinál Ottavio Ubaldini, kdysi přední rádce, vojevůdce a finančník Innocencův, ukázal se záhy silnějším než osobní sklony nového papeže. Jednání o kompromis se rozbilo a 9. dubna 1255 nesmiřlivosti kurie dostalo se okázalého výrazu tím, že Alexander IV. přenesl slavnostně korunu neapolskou na anglického prince Edmunda, ovšem za slib velikých subsidií anglických na válku s Itálií. Florenčtí a sienští bankéři diskontují na účet války té opět horlivě výnosy z vývozu anglické vlny i anglických duchovních obročí, anticipují zisky z křížových desátků z celé Evropy od Gaskoňska až do dalekého Norvéžska; síť jejich úvěru vhozená na všecku církev západní svádí opět mocný proud zlata do pokladnic, z nichž se platí žoldnéřská cháska s Manfredem v Neapolsku bojující.

Ale boj ten nepřinesl žádoucích úspěchů; již v červnu byla kurie nucena Neapol vykliditi a v zápětí potom pomýšleti i na obranu římského okolí proti statnému potomku Fridrichovu, zatím co i v severní Itálii ghibellinský živel začal rovněž povážlivě hlavu zdvíhati. V tísní té hledána pomoc kdekoliv a ovšem i v Německu; vzniká zejména myšlenka, že by papežské věci nepochybně posloužilo, kdyby král římský, proti straně štaufské táborem kuriálním zvolený Vilém Hollandský, do Itálie se vypravil a přijetím koruny císařské sebevědomí a obětavost guelfských stoupenců tu povznesl. Plán zkřížily však v zárodku nemilé zprávy z Německa, zvěstující nejen, že postavení královo tam není valně příznivé, nýbrž provázené dokonce pověstmi o piklech některých knížat a to i z kruhu nejvyšších stoupenců papežského tábora, spjících k tomu, aby Vilém byl sesazen a nahrazen jiným knížetem na trůně římském. Vše to souviselo s neklidným a v základech svých roz-

---

¹⁾ Monografie o něm vydal r. 1907 Fr. Tenckhoff, *Papst Alexander IV.* Paderborn. Není to práce příliš pronikavá, apologetického přístupu.

vráceným životem veřejným souvěkého Německa, které více než kterýkoliv jiný kraj v křesťanstvu dlouholetým zápasem mezi císařstvím a papežstvím utrpělo nezhoditelné škody na svém, od jaktživa nedostatečně vyhraněném zřízení státním.

Ještě nedlouho před tím zdálo se ovšem, že i tu nastalo jakési větší uklidnění. Nepochybná převaha papežské strany nad seřidlým táborem stoupenců štaufských ukončila skoro všude někdejší boj o stolce biskupské a opatské a rychle vzrostl počet těch, kdož uznávali královskou důstojnost Vilémovu, zejména když roku 1254 smrtí Konráda IV. zůstal jediným nositelem této hodnosti. Zároveň přistoupil k rozličným předchozím pokusům o zdolání zhoubného neklidu a svévolného znásilňování slabších silnějšími prostředkem místních landfriedů a spolků veliký náběh obecného pacifikačního spolku říšského, k němuž dala podnět města porýnská. Spolek ten, přístupem rozličných knížat a jiných členů světské i duchovní feudality zesílený, počal pak své dílo zabezpečení řádného míru konati po celém západu Německém od Alp až k severnímu moři za zjevného souhlasu papežské diplomacie, již zastupoval zejména horlivý legát Petr Capocci. S jeho pomocí a s podporou rýnského spolku mohl tedy Vilém Hollandský odvážit se okázalé panovnické jízdy v Porýnsku, jež jej vedla až do Hagenavy, tedy do oblasti, která bývala kdysi srdcem moci štaufské; dosahuje tu i vydání říšských klenotů, chovaných na hradě Trifels, a koná v únoru 1255 ve Vormsu dosti dobře obeslaný sjezd, takže se zdálo, že jeho vážnost jako hlavy říše jest zřejmě na postupu.

Vskutku ukázalo se však záhy, že tato budova panovnické autority nemá pevných základů. Vilémovi nebylo zejména dopřáno, prohloubiti ji delším pobytém mimo jeho vlastní území, příliš na okraji říše ležící. Již v dubnu 1255 vrací se zpět do Hollandu, kde jej zabavily úplně nejen krvavé spory s nepoddajnými Frísy a biskupem utrechtským, nýbrž zejména obnovení starého, těžkého zápasu s bojovnou hraběnkou Flanderskou Markétou. Zápas ten, v němž šlo o dědická práva k Hennegavsku a značné části Flander a do něhož zasáhal činně i královský dům francouzský i jiné moci na dolním Rýnu, vyčerpával ode dávna hlavní sílu i zájem Vilémův a znesnadňoval nemálo účinné rozvinutí jeho moci ve věcech říšských.

Zároveň zastínily však i jiné nepříznivé okolnosti slibný počátek jeho větší vážnosti ve věcech říšských. Rýnský spolek, v jehož čelo odcházející Vilém se snažil postaviti svého vrchního justiciara, hraběte Adolfa z Waldecku se zvucným titulem „sacri imperii procurator generalis per Germaniam constitutus“, nesplnil nikterak vypoatých nadějí spojovaných s jeho rychlým vzrůstem. Vzrůst ten byl právě příliš kvapný, než aby byl mohl zároveň zapustiti hluboké kořeny do zmotané spleti zásadních i náhodných sporů, jež nutně provázely vývoj nových teritori-

álních mocí světských i duchovních na troskách někdejšího lenního režimu říšského. Mnozí z knížat a hrabat přistoupili k spolku, zrozenému především z mírového úsilí měst, jen dosti revolvy, pravice si v duchu „sorditum esse, mercatores habere super homines honestos et nobiles dominatum“. Utajený i zřejmý kvas rozličných sporů brzdil tak zdar nadějí, jež čekaly od spolku rychlou konsolidaci poměrů říšských pod žezlem Vilémovým, a ještě důležitější byla skutečnost, že v samém táboře straníků papežských hollandský hrabě nalezal nejednoho vážného protivníka.

Z nich nejpovážlivější byl arcibiskup kolínský, Konrád z Hochstadenu. Mocný duchovní kníže ten, stavitel proslulého dómu kolínského a jedna ze silných hierarchických postav souvěkého Německa, přistoupil sice také k rýnskému spolku, ale nebyl nikterak knížetem míru. V prudkém boji se řadou sousedů ve Vestfalsku porazil na sklonku roku 1254 a zajal zejména Šimona biskupa paderbornského, a marné bylo úsilí krále Viléma i legáta Petra, aby zajatce z vězení vyprostili a zástí srovnali. Když v lednu 1255 dům, v němž v Neussu nocovali společně král i legát, požárem vzplanul, byl arcibiskup Konrád přímo obviňován z tohoto úkladu a zůstal pak po léta stížen legátovou klatbou. Spojení, jež navázal s Markétou Flanderskou, ukazovalo nadto zjevně, jak jest rozhodnut všemi prostředky čeliti vzrůstu moci Vilémovy, a skutečnost, že papežský legát počátkem března do Říma se vrací, opustil, usnadnila mu nepochybně, aby mohl stupňovati nepřítel tu dokonce i v jednání, jež ohrožovala samu královskou hodnost hollandského hraběte.

Naše vědomosti o věcech těch jsou ovšem velmi skoupé. Není tu vůbec zpráv kronikářských a pramenem nepochybné ceny zůstávají především jen dva dopisy papeže Alexandra IV., zachované v t. zv. baumgartenském formuláři.²⁾ Nositelem jejich byl papežský kaplan, arcijáhen spoletský, jehož Alexander IV. z Anagni vyslal 28. srpna do Němec především proto, aby upevnil postavení Vilémovo a pohnul jej k tažení do Itálie. V jednom z dopisů těch oznamuje papež všem knížatům a velmožům německým, že nedávno zvěděl, jak někteří závistníci a nepřátelé řádné úpravy říše, kteří nemají dosti na bouřlivých zmátcích minulých let, snaží se svěsti kterási knížata, aby proti Vilémovi sami o důstojnost královskou se ucházeli. Rozhořčeně varuje tudíž Alexander IV. adresáty listu, aby nikdo z nich svodům těm nepodleh, ježto by nikdy papežského souhlasu k své volbě nedosáhl a naopak těžkou škodu na vlastní moci a pověsti utrpěl. Jeť prý stolice papežská rozhodnuta Viléma, který ve dnech štaufské tyranie na její ochranu se byl

²⁾ Jsou vydány H. Bärwaldem ve *Fontes RR. Austr. XXV. No. 44, 46. Z jiného rukopisu jest dodatek v Reg. Imp. Böhm.-Fickler 9008.*

postavil, vši silou svou podepřít a, jakmile do Itálie přijde, císařskou korunu mu udělit.

Kdo byli ti ošemetní svůdcové, kteří úklad proti Vilémovi strojili, v listě se sice nepraví, zato však naznačuje to papež velmi zřetelně v jiném dopise, který zaslal kolínskému arcibiskupovi Konrádovi. V listu tom, jenž jest kabinetním kouskem diplomatického důvtipu, kořeněného žahavou ironií, Alexander IV. vytýká, že původci plánu nové volby jsou především některá duchovní knížata, a naznačuje, že ví dobře o vůdčím podílu arcibiskupa na věci té. Neříká to sice přímo, ale vyslovuje jízlivě svůj podiv nad tím, že Konrád, ač o intrikách těch přece nemohl nevědět, sám papeže o nich nezpravil, a stupňuje výtka pak pohružkou, kdyby arcibiskup Vilémovo obecné uznání a jeho výpravu do Itálie za císařskou korunou účinně nepodporoval, že on, papež, uvěří plně pověstem o jeho vině a přísně jej potrestá.

Kdo byl tím nápadníkem, jehož Konrád a jeho spoluvinníci takto proti králi Vilémovi na stolec římský chtěli uvést? Papež to výslovně neříká a jeho listy nevylučují ani možnosti, že v úvahu přišlo několik knížat, v německé dějepisné literatuře však obecně zavládl názor, že šlo především o českého krále Přemysla tím spíše, ježto domněnka ta nalézá výslovnou oporu v několika souvěkých slohových cvičeních neznámého autora, původu asi bamberského, o nichž poněkud níže ještě obšírně se zmíníme. Proti tomu postavil však J. Pekař v zmíněném článku názor, že papež neměl nikterak na mysli českého panovníka, nýbrž že tu šlo pouze o novou kandidaturu strany štaufské, o mladého Konradina nebo jeho strýce Ludvíka Bavorského. Důvody, které pro své mínění snesl, jsou jistě závažné a ostrovtipné, nesoudím však, že by postačily k úplnému důkazu. Naopak, mám za to, že ani z listů papežových, ani z tehdejší situace stran v Německu skutečnost nové kandidatury štaufské nikterak nevyplývá.

Především názor, že by po smrti Innocence IV. a po nezdaru smírného jednání s jeho nástupcem zájem strany štaufské byl nutně žádal toho, aby postavila svého nápadníka trůnu, jakmile jí nepřítel kolínského arcibiskupa proti Vilémovi Hollandskému dala naději na možný úspěch věci, nejeví se mi přesvědčivým. Tábor stoupenců štaufských scvrkl se tehdy již opravdu na neveliký hlouček, seskupený kolem bavorských vévod hlavně ve Švábsku. Skupina ta neuznávala sice výslovně Viléma, dávala však svému odporu proti němu výraz spíše jen trpný a takřka rozpačitý, datující své listiny na příklad slovy „Wilhelmo Romanorum rege in inferiori Alemania regnante“.³⁾ A zejména u vévod bavorských, poručníků Konradino-

³⁾ Kopp, *Geschichte d. eidgen. Bünde II.* 149.

vých, pozorujeme spíše znenáhlé sblížení s Vilémem, než nesmiřlivý odpor proti němu. Tak zůstává falckrabě Ludvík členem rýnského spolku, ač spolek Viléma uznal a jej podepřít se snažil; Ludvík pojal tehdy za manželku Markétu Brabantskou, jejíž rodina Viléma v jeho nizozemských bojích podporovala, a když později, v prosinci 1255, Vilémova choť loupežným rytířem v Porýnsku byla zadržána, byl falckrabě z prvních, kdož pečovali o její vyproštění. Nebylo tu tedy již vášnivého rozporu let minulých, a proto mohl Alexander IV., vysílaje 28. srpna arcijáhna spoletského do Němec, pověřiti jej zároveň úkolem, aby jednal s Ludvíkem a Jindřichem Bavorským o jejich přistoupení k poslušnosti Vilémovu.⁴⁾ Kdyby Wittelsbachové ti byli tehdy postavili nově svou kandidaturu proti Vilémovi, byl by se papež sotva pokoušel o cosi takového.

Nadto, když přečteme bedlivě oba varovné dopisy Alexandra IV. z téhož dne, říšským knížatům i Konrádovi Kolínskému zasláné, neubráníme se dojmu, že znění jejich by bylo nepochybně zcela jiné, kdyby obavu papežovu způsobily zprávy o chystaném obnovení královského nároku „štaufských zmijí“. Podpora takového zločinu v očích kurie by nebyla jen prostým podlehnutím „calida temptatio“ některých neklidných knížat duchovních; byla by jistě stigmatizována jako zrada. Rovněž by nebyl papež asi psal o štaufském kandidátu, že nepotvrdí jeho volby, čímž svedený a ošizený protikandidát Vilémův bude uvržen do těžkých zápletek „cum sue fortune dispendio, iactura consciencie, dampno fame“. Pohružky toho rázu měly nepochybně místo jen u dosavadního straníka papežského tábora a byly by zněly zcela jinak, kdyby se obracely proti členu nebo zjevnému stoupenci rodu štaufského, stolicí papežským tolikrát prokletého a z duchovních censur nikterak nevyproštěného. Vidíme to nejlépe, když srovnáme tento dopis Alexandra IV. s jeho pozdějším projevem z 28. července 1256,⁵⁾ jak tehdy zcela jinak a s plnou otevřeností se ohrazuje proti možnosti kandidatury Konradinovy po smrti Vilémově, ač vskutku možnost ta ani tehdy ještě vážně se neozvala, nýbrž byla jen planým poplachem. Papež neobálal se tedy patrně r. 1255, že by kolínský arcibiskup a jeho stoupenci v kruhu duchovních knížat německých chystali otevřenou zradu na zájmu Říma podporou zájmů štaufských, bál se však roztržení církevní strany v Německu postavením některého z jejich čelných členů proti Vilémovi právě ve chvíli, kdy stísněné postavení kurie v Itálii žádalo toho, aby papežský tábor v Němcích svorně za hollandského hraběte se postavil a jemu výpravu za Alpy umožnil.

Není tedy asi možno myšlenku případné kandidatury českého krále na stolec

⁴⁾ Böhmer-Ficker 9006.

⁵⁾ Mon. Germ. Hist. Epist. III. n. 440.

římský v létě 1255 arcibiskupem kolínským a jeho stoupenci chystané a limine vylučovati tvrzením, že tehdy šlo jen o agitaci pro volbu dvouletého Konradina nebo jeho strýce Ludvíka. Poznání to vede nás pak přirozeně k další úvaze o ceně a věrohodnosti oněch souvěkých zpráv, v nichž kandidatura Přemyslova výslovně se vytýká a o nichž jsme se nahoře již letmo zmínili. Jest to soubor osmi dopisů, které z formuláře mnichovské dvorské knihovny roku 1868 otiskl Busson ve svém pojednání „Ueber einen Plan an Stelle Wilhelms von Holland Ottokar von Böhmen zum römischen König zu erwählen“ (Archiv f. öst. Gesch. 40, 131 59.) a které pak přesněji, s přidáním nového devátého kusu znova vydal r. 1885 P. Scheffer-Boichorst v článku „Über den Plan einer Thronumwälzung in den Jahren 1254 und 55“ (M. J. Ö. G. VI. 559). Nemůžeme v rámci našeho článku rozvinouti podrobně všechny sporné úvahy, které monografická literatura na tyto listy navázala; ve zmíněné práci Pekařové jest o tom pověděno vše, čeho třeba, s několika výstižnými kritickými postřehy. Postačí, když vytkneme, že devět listů, jež pisatel rukopisů do sbírky slovem „Correctoria“ označené zařadil, nejsou naprosto autentické dopisy osob z jejich původce označených, nýbrž pouhá cvičení slohová neznámého pisáře, který, jak se zdá, těsné styky měl především s Bamberkem. A rovněž nepochybné jest, že skladatel ten nebyl nikterak osoba vynikající a v politických běžích zkušená, nýbrž jakýsi prostý žáček, který s nevalnou obratností jazykovou a se zcela naivním názorem na to, co ve vzájemném styku knížat jest možné i přípustné, úkolu svého se podjal. Bylo by tedy a priori pochybeno, kdybychom chtěli, jako to opravdu někteří němečtí badatelé učinili, bráti za bernou minci každé slovo a tvrzení v tomto slohovém cvičení zachované tím spíše, ježto znění listů vinou opisovače není veskrze jasné a na nejednom místě dosti porušeno. Svodu tomu neušel ovšem ani bystrý kritik pramenů Scheffer-Boichorst; usilovná snaha, aby všecek obsah „Correctorii“ uvedl v náležitý soulad se zprávami jiných pramenů, vedla jej k duchaplnému, ale zjevně vyumělkovanému seřazení listů a jejich rozdělení na rok 1254 a 1255, k rozličným smělým dohadům a kombinacím, jejichž zbytečnost a nedostatečné zdůvodnění již Pekař ve svém článku správně vystihl. A ve věci té lze jíti ještě dále. Zejména, upustíme-li od předpokladu, že říšský sjezd, o němž se mluví v listě č. 8 (pořad Scheffer-Boichorstův), nemůže býti jiný než sjezd vormský z února 1255, berouce naopak spíše v úvahu sjezd oppenheimský z listopadu téhož roku, a čteme-li zároveň v listě č. 4 „nec etiam visitabit“ místo „visitavit“, k čemuž nás množství jiných chyb písařských zcela opravňuje. Tu přestává veškeren důvod k tomu, abychom události v listech zmiňované vůbec do roku 1254 a na samý počátek roku následujícího posouvali, zvláště, když uvážíme také, že zlepšení postavení Viléma na předělu let 1254—1255 bylo opravdu

jen dočasné a na západní pomezí říše omezené, takže působnost jeho až do Bamberku byla jen nevalná.

Tím vším se nám souhrnný obraz toho, co souvěký skladatel fiktivní korespondence diplomatické svými naivními diktaminy chtěl vylíčiti, podstatně zjednodušuje. Stručně lze věc pak shrnouti asi takto: Podle mínění v bamberských kruzích duchovních platného požádala knížata říšská asi někdy na jaře 1255 českého krále Přemysla, aby připustil své zvolení za krále římského, ježto Vilém Hollandský prý jest neschopen dáti zemi bezpečný mír, kdežto Přemyslově moci nikdo nebude s to se protivit. Český král odpověděl na to, že by svolil k své volbě jen, ustoupí-li mu Vilém dobrovolně, a přistoupil k němu proto hned s přímým dotazem. Odpověď Vilémova nebyla nejprve nikterak odmítavá. Vytýkáje, že přijal římskou korunu jen z ochoty k papeži, přiznával, že nestačí na své odpůrce, a byl ochoten silnějšímu Přemyslovi, který prý opravdu snáze sjedná mír obecný, ustoupiti, budou-li mu jen výlohy, které měl s královským podnikem, nahrazeny. Zároveň nepřítelkyně jeho, Markéta Flanderská, uslyševši o plánu knížat, domlouvala rovněž zvláštním listem českému králi, aby nahradil Viléma, který prý bojem s ní jest tak zabaven, že nebude mu možno v Německu ani vládnouti, ani tam dojížděti. Přemysl přiznal sice v odpovědi své hraběnce, že by neměl stranického hlasu jejího vůbec dbáti, poslal však její list aspoň Vilémovi a obrátil se zároveň do Říma k papeži o jeho mínění. Knížatům říšským pak, kteří mu nabízeli schůzku v Norimberce, naznačil rovněž závislost svého rozhodnutí na vůli kurie, a vymlouvaje se na obtíže zásobovací, jež by působila výprava před počátkem žní, posunul sjezd norimberský až na konec července. Knížata se s tím spokojila, vyjadřující pokorně svou radost na tím, že král aspoň úplně neodmítá. Král Vilém však — autor listů nenaznačuje proč — změnil později své rozhodnutí; upouštíje patrně od myšlenky abdikace vyčítal knížatům, že nemají práva tupiti ho, a žádal je, aby s úsudkem svým vyčkali aspoň do nejbližšího říšského sjezdu, který mu prý přinese úspěch „ut fines totius Alemanie nostre pareant iussioni“. Teprve kdyby sjezd ten se nevydařil, mohou jím právem pohrdnouti. Na to knížata přistoupila a králi žádanou lhůtu poskytla.

To jest hlavní obsah smyšlené korespondence, která nám ovšem, jak se zdá, není zachována celá, nýbrž měla ještě další kusy, dnes ztracené, jež by asi motivy některých událostí lépe objasnily. Co se jejich jednotlivostí týče, má Pekař vůči Scheffer-Boichorstovi a jiným dějepiscům německým, kteří zprávu bamberských „Correctorií“ s příslušnou snahou o jejich verifikaci přijímali, nepochybně pravdu, když ukazuje, jaké nehoráznosti se nám tu předkládají. Zejména pokud jde o domnělou, třebaž jen dočasnou ochotu Viléma Hollandského, trůnu se vzdáti, nebo

se zřetelem k nejspíše devotnímu způsobu, s nímž k českému králi se obracejí táž knížata, jež s dosavadním králem římským tak dětinsky drsně mluvila. Jest zcela správné, vidí-li tedy v autoru dopisů pouhého „snaživého mladíka“ zcela vzdáleného státnických běhů soudobých, k němuž dolétaly jen povšechné pověsti o tom, co ve státním životě německém se chystalo, a to ve znění lidově zbarveném. V tom všem lze vývodům Pekařovým zcela přisvědčiti, zdá se mi však, že jde při tom dále než nutno ve své skepsi, když v souhlase se svým předpokladem štaufské kandidatury upírá vylíčení „Correctorií“ jakékoliv jádro dějinné a má za to, že jejich autor si zprávu o jednání knížat, pokud šlo o případnou volbu Přemyslovi za krále římského, prostě vyběhl; doslechnuv se všeobecně, že proti Vilémovi Hollandskému nová volba se chystá, měl ve své prostotě za to, že vhodným kandidátem státi se může jen mocný král český, „cui tam opere, quam sermone nemo valeat comparari“. Opravdu se však podle mínění Pekařova v kruhu povolaných osob s Konrádem Kolínským v čele roku 1255 na Přemysla vůbec nepomýšlelo, nýbrž spíše jen na to, jak by se získati mohl jeho souhlas k volbě štaufského nápadníka.

Přistoupení na tento výklad nezdá se nám radno již pro to, co jsme nahoře o štaufské kandidatuře podotkli; nadto při sebe větší zdrženlivosti vůči naivním vývodům bamberského žáčka tolik víry mu přece snad můžeme dáti, že aspoň východisko jeho nebylo zcela fantastické a že roku 1255 mezi Kolínem a Prahou opravdu došlo k jednání, jehož cílem bylo povznesení úspěšného Přemyslovce na římský trůn proti Vilémovi Hollandskému. Dokladem toho zdá se nám, vedle jiných okolností, také význačný projev souvěký Přemysla samého, v souvislosti té, tuším, ještě nepovšimnutý.

V archivu biskupského stolce krakovského jest zachován originál listiny z 19. července 1255, v níž Přemysl biskupovi Prandotovi a jeho kapitule vzdává nadšený dík za rámě sv. Stanislava a prohlašuje svou ochotu, krakovskému knížeti Boleslavu a všem Polákům (Polonie universe) odpustiti zhouby, jež způsobili přede dvěma roky jeho zemi opavské nepřátelským nájezdem, jen když zajatci odtud do Polska odvečeni a namnoze k pohanům v otroctví prodáni budou vykoupeni a navraceni. Nadto pak prohlašuje král český, že hodlá užiti pomoci biskupa k tomu, aby jako úhelový kámen dvojitý zeď v jedno pojíci nerozlučným přátelstvím sblížil Přemyslovce a Piastovce, ježto prý Přemysl jest odhodlán země polské veškerou mocí svou proti pohanům a schismaticům chrániti „tanto efficacius, quanto potentie magnitudo nobis *amplior* celitus aspirari“. ⁶⁾

⁶⁾ *Ptekostitski, Kodeks dipl. katedry krakowskiej I. 62.*

Nelze popřít, že ze slov těch jasně vyznívá důvěra Přemyslova v brzké další povznesení jeho panovnické moci přispěním nebes, a tím vnucuje se domněnka, že to byla především koruna římská, jež před jeho zraky zazářila. Neboť v souvislosti té vysvětlíme nejnázje i jinak tehdejší jeho obrat vůči krakovskému sousedovi. Od léta 1253, kdy vévoda Boleslav Stydlivý spolu s Vladislavem Opolským a Danielem Haličským učinil nevalně zdařilý, ale velmi pustošivý útok na severní Moravu, trvalo mezi nimi a pražským dvorem nepřátelství. Boleslav snažil se sice záhy jednání o smír navázati; již v listopadu 1253 učinil k tomu náběh tím, že dal svým biskupem zaslati Přemyslovi rámě krakovského světce-biskupa, právě papežem kanonisovaného. Ale žádoucího účinku zatím dar tento neměl; teprve v červenci 1255 vidíme, že náhle českému králi ostatky sv. Stanislava se stávají darem „super aurum et topazion preciosum“, který mu byl zárukou úspěchu v nedávném tažení pruském, a že chvátá za podmínek tak laskavých s Boleslavem nejen smír konečný uzavřít, nýbrž hledati vůbec přátelský svazek s ním i s celou Polskou. Současně také s Vladislavem Opolským bylo dosaženo vyrovnání o škodách způsobených jeho vojskem na statcích biskupa olomouckého Bruna, mocného rádce a státníka Přemyslova.⁷⁾

Nasnadě jest tu tedy domněnka, že bezpečně krytý tyl na východě a přátelský poměr k tamním sousedům stal se českému králi zvláště důležitým ve chvíli, kdy překvapující vyhlídka na římskou korunu znenadání mu vysvitla a s ní ovšem možnost, že veškeré síly jeho zatím především směrem k západu budou připoutány. Co do času aspoň jeho politické námluvy u polských knížat shodují se opravdu dokonale s dobou, kdy, soudíc podle dopisů papeže Alexandra IV., právě zrál v Němcích plán nové volby proti Vilémovi namířený Konrádem Kolínským a jinými knížaty duchovními. Snad byl z nich i salzburský arcibiskup Filip, s nímž měl Přemysl právě 26. června důvěrnou schůzku ve Vídni,⁸⁾ a podobně byl z nich asi i biskup bamberský, z jehož okolí pak zpráva o věci pronikla až k onomu skladateli slohových cvičení, jenž ji ovšem svým způsobem zužitkoval a rhetoricky vyšňořil. Je kolínský arcibiskup ve své snaze o zatlačení nenáviděného hollandského hraběte jiným nápadníkem římské koruny právě na mladého krále českého připadl, bylo zcela přirozené. Ježto pracoval především s heslem, že prý žádoucí pacifikace říše Vilémem nemůže býti dosaženo, musil proti němu postaviti knížete značné moci i věhlasu, kterýž by však při tom zároveň v táboře strany papežské v Němcích měl pevné místo a tím i naději, že sám stolec papežský s kandidaturou

⁷⁾ *Codex dipl. Moraviae III. no 222.*

⁸⁾ *Emler., Reg. II. no 58.*

jeho konec konců se smíří. Vše to nalézalo se plnou měrou u Přemysla. Jako stoupenec papežské strany a podporou jihoněmeckého episkopátu domohl se kníže ten dědictví babenberského; nedávné tažení do Prus ve službách kříže ozářilo jej gloriolou zbožného bojovníka, kdežto skutečnost, že jako vnuk dcery Filipa Švábského měl v žilách svých krev štaufskou, mohla mu naopak u strany protivné býti podobnou výhodou, jaké se později v podobném případě dovolával i Alfons Kastilský ve svém usilování o římskou korunu. A Přemysl patrně svůdné nabídky z Kolína přicházející nikterak neodmítl zásadně; stavěla jeho živé ctižádosti před oči velmi účinně „amplio rem magnitudinem potencie“, jak to polským knížatům, nabízejí jim spojenectví, nedočkavě prozrazoval; ale stavěl vůči přijetí kandidatury ovšem za neochvějnou podmínku souhlas papežské kurie. Právě v červenci 1255 vidíme, že měl u ní zástupce, jenž mu tam opatřil některé duchovní milosti,⁹⁾ a jest nasnadě, že tehdy myšlenka, nahraditi jeho svěží mocí v čele papežského tábora v Němcích málo účinnou moc Vilémovu, v okolí Alexandra IV. v Anagni vážně byla přetřásána. Nezvítězila však a naopak, důrazný způsob, jakým papež protivníky Vilémovy v Německu zakřikl, pohřbil ji v zárodku.

Podobně jako učinil osudným způsobem o mnoho let později Řehoř X., postavil se tedy již Alexander IV. proti ctižádostivému rozběhu českého krále, zaraziv jej dříve, než se mohl plně rozvinouti a přerůst přes důvěrné vyjednávání těsného kruhu říšských knížat. Ale aspoň jakési zprávy o věci té pronikly i do širších vrstev a staly se pak základem pověstí o tom, jak prý český král odmítl korunu římskou, kolínským arcibiskupem mu nabízenou, pověstí, které byly pak přirozeně změteny s návštěvou arcibiskupa Konráda v Praze za zcela jiných poměrů v červenci 1256 vykonanou, a zůstavily svou stopu jak u nás, tak v zemích sousedních u pozdějších kronikářů.

---

⁹⁾ Emler Reg. II. no 59.

